МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____**Людмила**
МЕЛЬНИК

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ В СПП «ОЛІАНА» ЗВЕНИГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 22 м-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Мельниченко Яна Борисівна

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Поліщук Олег Миколайович

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу магістра:
«Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами допоміжних виробництв в СПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області»
студентки факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету садівництва

Мельниченка Яни Борисівни

Головним рушійним фактором розвитку економіки на всіх її етапах є виробництво. Збільшення ефективності виробництва – є одним з пріоритетних завдань сучасного економічного розвитку. Для того, щоб здійснювати господарську діяльність та виживати в умовах конкуренції, необхідно забезпечити найбільшу продуктивність на всіх рівнях організації виробництва. Це вимагає від виробництва об'єднання та розвитку двох його найважливіших складників виробничого процесу – основного і допоміжного виробництв, яке забезпечує вчасне виконання усіх робіт. Вчасний облік та аналіз їх виконання запорука позитивного кінцевого результату. Тому проведені дослідження, що висвітлені у кваліфікаційній роботі є актуальними та мають практичне значення.

Робота написана на базі даних СПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області. При її написанні використовувались матеріали наукових видань, сучасних посібників, нормативно - правових актів та статей з даної проблеми. Структурно робота складається з трьох розділів. Основний обсяг роботи становить 51 сторінку. Робота містить 14 рисунків, 8 таблиць, а також 5 додатків. Кількість використаних джерел становить 51 найменування.

Перший розділ – теоретичний. У ньому висвітлено теоретико – методичні основи обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв.

Другий розділ – практичний. У ньому проаналізовано організаційно-економічний стан підприємства, проаналізовано склад та витрати допоміжних виробництв, а також охарактеризовано організацію облікової політики за базою дослідження.

Третій розділ – практичний і містить пропозиції щодо удосконалення обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв.

Резюме: Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, методичних та практичних обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв у СПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області. В роботі також обґрунтовано шляхи вдосконалення обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв.

Ключові слова: облік, аналіз, витрати, допоміжні виробництва, вантажний автотранспорт машинно – тракторний парк.

Summary: The qualification work is devoted to the study of theoretical, methodical and practical accounting and analytical support for the management of costs of auxiliary productions in the SPP "Oliana" of the Zvenigorod district of the Cherkasy region. The work also substantiates the ways of improving the accounting and analytical provision of cost management of auxiliary productions.

Key words: accounting, analysis, costs, auxiliary productions, motor vehicles - tractor fleet.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства та аналіз витрат допоміжних виробництв

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку витрат допоміжних виробництв

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Порівняно з іншими галузями народного господарства сільськогосподарське виробництво має свої особливості. Вони зумовлюються веденням обліку витрат і виходу продукції у розрізі окремих виробничих підрозділів підприємства. У сільському господарстві основне виробництво складається з таких галузей як рослинництво, тваринництво та промислові виробництва. Та для забезпечення їх безперебійної роботи та обслуговування необхідно мати відповідні допоміжні виробництва. До їх складу відносяться електро- та водопостачання, ремонтно-механічні майстерні, автомобільний транспорт, машино-тракторний парк та інші виробництва, які необхідні для безперебійного функціонування підприємства.

Основою для управління кожного підприємства, а також визначення ефективності його діяльності можна виділити бухгалтерський облік. Саме він є джерелом достовірної інформації про виробництво продукції, обсяги та канали її реалізації, про розмір понесених витрат та одержаних доходів. Для цього необхідно приділяти особливу увагу побудові структури допоміжних виробництв та їх взаємозв'язок з основними галузями виробництва та іншими підрозділами підприємства.

Дослідженням проблем обліку витрат, робіт та послуг допоміжних виробництв, поряд основними, займались такі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко та інші. Значну увагу проблемам обліку витрат допоміжних виробництв саме у сільськогосподарських підприємствах приділили наступні науковці: В.Г. Лінник, Т.Г. Маренич, М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, Л.К. Сук та інші. Та не дивлячись на досить широке дослідження обліку у даній галузі виробництва є ще багато дискусійних питань. Насамперед вони стосуються значення та особливостей окремих допоміжних виробництв у діяльності сільськогосподарських суб'єктів господарювання, які потребують більш детального вивчення та вдосконалення. Отже, обліково – аналітичне забезпечення управління витратами допоміжних виробництв на сьогодні є актуальним і тому необхідно його детально дослідити.

Метою написання даної кваліфікаційної роботи є дослідження обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв ПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області та запропонувати шляхи його удосконалення.

Для досягнення поставленої нами мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- розкрити теоретично-нормативні аспекти обліку і аналізу витрат виробництва;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- зробити аналіз забезпеченості та ефективності використання в ПП «Оліана» виробничих ресурсів;
- надати характеристику організації облікової політики підприємства;;
- дослідити стан та склад допоміжних виробництв у підприємстві та проаналізувати ефективність їх роботи;
- дослідити облік витрат допоміжних виробництв та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є обліково – аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв в ПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області.

Предметом наших досліджень є сукупність теоретичних і практичних основ ведення обліку та проведення аналізу витрат допоміжних виробництв у підприємстві.

При написанні даної роботи були використані такі **методи досліджень**: абстрактно - логічний, монографічний, розрахунковий, порівняння, синтезу, аналізу, системного підходу тощо.

Теоретичною та методологічною основою даної кваліфікаційної роботи є нормативно-правові акти нашої держави та уряду, праці вчених економістів, спеціальна література з питань обліку витрат допоміжних виробництв та облікові документи підприємства за останні п'ять років.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ

В системі управління сільськогосподарського підприємства важливою складовою є оцінка ефективності дій щодо його управлінням. Це передбачає порівняння результатів діяльності з понесеними витратами для досягнення цих результатів. Багато вчених досліджували витрати, що має підприємство при виробництві різних видів продукції, виконанні робіт та наданні послуг. Кожний з них мав власну думку з цього питання.

Бутинець Ф.Ф. висловлював думку про те, що «процес виробництва необхідно одночасно вивчати в двох аспектах: як процес створення нового продукту; як процес виробничого споживання». В процесі аналізу сутності виробничих витрат, за основу змістовної характеристики виробництва як явища, яке має двоїстий характер, по-перше, споживаються ресурси в процесі виробництва, а по-друге, відбувається процес створення нової продукції [3].

У сільськогосподарських підприємствах структура допоміжних виробництв прямо залежать від потреб галузей його основного виробництва. Тому головною умовою віднесення окремих видів виробництв такого підприємства до складу допоміжних є виконання завдань щодо обслуговування саме основного виробництва.

Питання обліку допоміжних виробництв випливає з визначення їх сутності, а також всіх витрат, які вони в собі акумулюють. Всі ці витрати впливають на цінову політику підприємства, характеризують рівень організації виробництва в ньому та його технологічного процесу. Крім того вони впливають на ефективність господарювання, яка визначається шляхом їх порівняння з результатами діяльності суб’єкта господарювання. Розглянемо деякі підходи до визначення сутності допоміжних виробництв (рис. 1.1).

З рисунку 1.1 видно, що кожний автор має своє представлення і визначення, що таке допоміжні виробництва, але у них є багато спільного. Всі

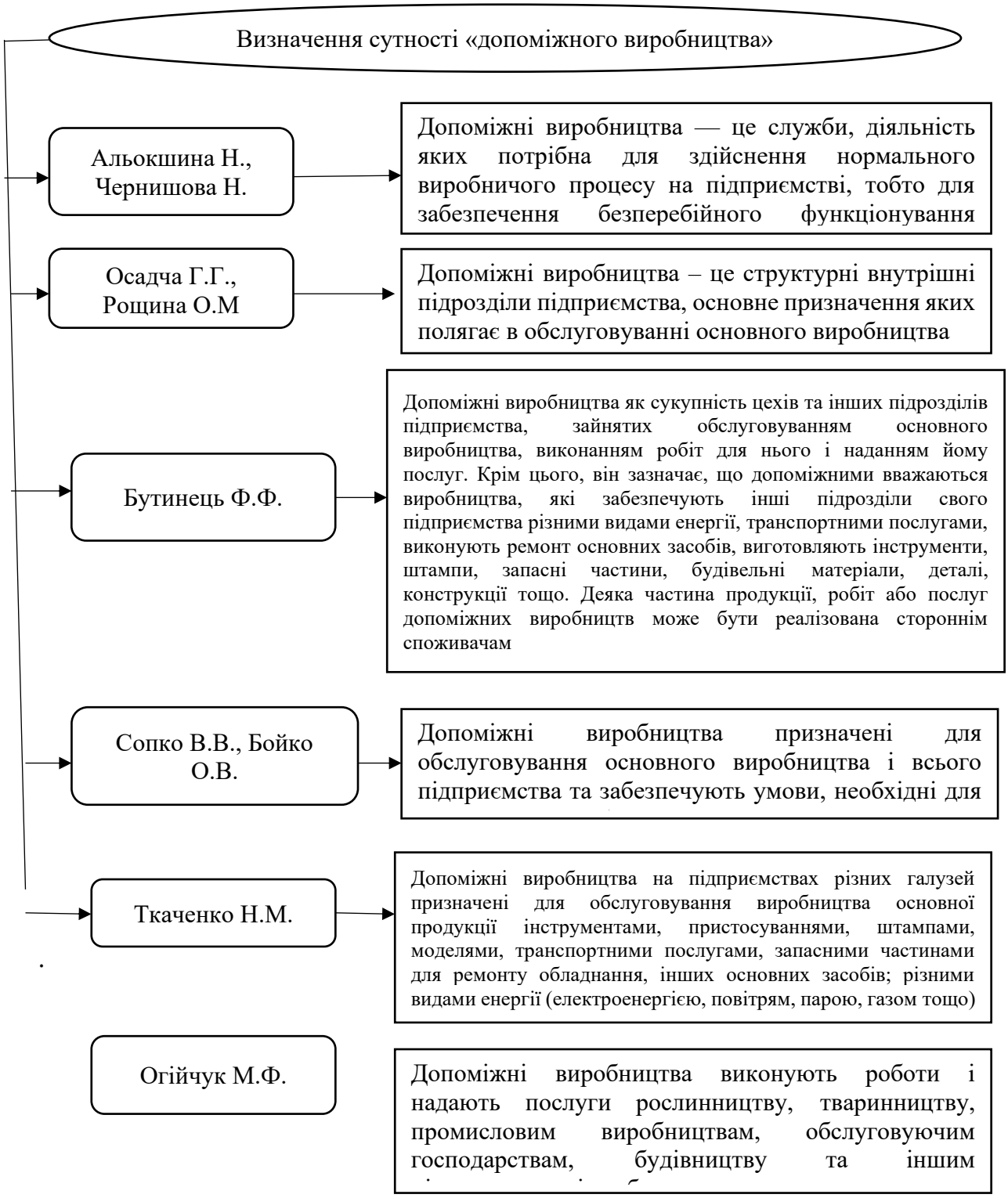

Рис. 1.1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «допоміжне виробництво» [22]

вони вказують на те, що ці виробництва використовуються для обслуговування галузей основного виробництва.

Є автори, які не пов’язують допоміжні виробництва з основними виробництвами. Зокрема, Козлова Є.П. під допоміжними виробництвами розуміє виробництва, які обслуговують його своєю продукцією, роботами та послугами [16].

Згідно чинних нормативних актів визначено змістове наповнення поняття «витрати». Воно полягає у зменшенні економічних вигод підприємства у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які впливають на зменшення власного капіталу. Сюди не включається зменшення капіталу, яке могло виникнути в результаті його вилучення або розподілення власниками.

Для ефективного управління виробничим процесом підприємства важливого значення набуває інформація про хід виконання відведених завдань кожним підрозділом допоміжних виробництв. Тому, створення ефективної системи обліку витрат виробництва, потребує визначення складу допоміжних виробництв та їх витрат у підприємстві.

Склад допоміжних виробництв сільськогосподарських підприємств можна визначити згідно Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Згідно них допоміжними виробництвами є газо-, тепло-, електро-та водопостачання, холодильні установки, ремонтна майстерня, автомобільний транспорт, жива тяглова сила [1].

Чернелевський Л. М. вважає, що облік витрат допоміжних виробництв порівняно з основними ведеться за спрощеною номенклатурою статей: сировина та матеріали (за вирахуванням відходів); паливо та енергія на технологічні цілі; основна та додаткова заробітна плата виробничих робітників; відрахування на соціальні заходи; цехові витрати [50, с. 87].

Склад та перелік витрат за статтями підприємства визначають самостійно відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» в межах виробничої собівартості продукції [38].

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його

застосування встановлюють позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу зобов'язань і фактів фінансово-господарської діяльності підприємств [37].

Згідно Плану рахунків для ведення обліку витрат, робіт і послуг допоміжних виробництв у сільськогосподарських підприємствах використовують рахунок 234 «Допоміжні виробництва». В залежності від видів виробництв до нього відкриваються відповідні субрахунки.

Кожне підприємство може вносити зміни у цю номенклатуру статей витрат допоміжних виробництв залежно від особливостей його організації виробництва. Ці витрати є одним із чинників, який визначає рівень сукупних витрат підприємства в цілому. Лень В.С. вказує, що для прийняття рішень за цією ділянкою необхідно мати у своєму розпорядженні інформацію про склад, структуру і напрями витрат допоміжних виробництв, рентабельність кожного із них; внутрішні резерви підвищення ефективності діяльності допоміжних виробництв у підприємстві. Витрати допоміжних виробництв розподіляються між основними виробництвами пропорційно обсягу наданих ними послуг. Автор стверджує, що на сьогоднішній день єдиної методики розподілу таких витрат немає, а застосування різних способів розподілу витрат призводить до одержання різних розмірів собівартості випущеної продукції. Тому застосування окремих методик призводить до прийняття помилкових рішень [23, с. 11].

Типові бази розподілу послуг допоміжних виробництв між споживачами вказано у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Типові бази розподілу послуг допоміжних виробництв [8]

Види послуг, що надаються допоміжними виробництвами	База розподілу
Транспортні послуги, надані транспортним підрозділом	Нормо-години роботи транспорту Кілометри пробігу транспорту
Обслуговування устаткування ремонтним цехом	Кількість годин технічного обслуговування Балансова вартість устаткування
Надання теплової енергії енергетичним цехом	Кіловати відпущеної енергії

Для регулювання введення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності в Україні було прийнято Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07. 1999 р. Цей Закон регулює організацію та введення обліку в бухгалтерії підприємства на законодавчому рівні. Згідно нього всі витрати необхідно обліковувати за фактичною або історичною собівартістю продукції виробництва. Також даним Законом України закріплено визнання витрат на законодавчому рівні одночасно з отриманням доходів, і обов'язково в одному звітному періоді. Підприємства керуються цим законом та іншими законодавчо-нормативними документами при виборі власної облікової політики [42].

Отже, можна зробити висновок, що структура допоміжних виробництв, склад статей витрат та їх розподіл залежать від видів основного виробництва підприємства та їх потреб. Першочерговою умовою віднесення окремих виробництв підприємства до складу допоміжних є виконання завдань щодо обслуговування основного виробництва.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства та аналіз витрат допоміжних виробництв

Сільськогосподарське приватне підприємство «Оліана» зареєстроване 24.травня 2004 року за адресою с. Матусів Звенигородського району Черкаської області.

Предметом діяльності підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Метою діяльності приватного підприємства є: одержання прибутку в результаті господарської діяльності в інтересах СПП «Оліана».

СПП «Оліана» складається з таких підрозділів як: машино-тракторний парк, рільнича бригада, ремонтно-механічна майстерня, автопарк та інші невеликі виробничі підрозділи.

Керівником підприємства є Олійник Анатолій Володимирович, а головним бухгалтером – Кушкова Світлана Василівна.

Підприємство знаходиться у центральній частині Звенигородського району, на відстані 70 км від обласного центру - міста Черкаси та 40 км від районного центру – м. Звенигородка.

Однією з найважливіших характеристик СПП «Оліана» є забезпеченість його земельними ресурсами. У сільськогосподарських підприємств земля є основним засобом, без якого неможливий сам процес виробництва продукції. Розглянемо динаміку земельних угідь в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка земельних угідь СПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області

Види угідь	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р.	
						+/-	%
Площа сільськогосподарських угідь, всього га	575,2	575,2	559,2	559,2	559,2	-16	97,2
в т.ч. рілля	575,2	575,2	559,2	559,2	559,2	-16	97,2

Як бачимо з таблиці 2.1, площа сільськогосподарських угідь у СПП «Оліана» за останні п’ять років зменшилась на 16 га, або 2,8 %. Це зменшення відбулось тому, що декілька власників передали частину паїв фермерським господарствам, відмовившись продовжувати термін оренди у підприємстві. У 2018 році підприємство користувалось 575,2 га сільськогосподарських угідь, а у 2020 році відбулось уже зменшення. Розораність угідь за всі роки була 100 %.

Для ефективного і вчасного виконання усіх сільськогосподарських робіт підприємства повинні бути забезпечені достатньою кількістю усіх необхідних для цього ресурсів. Велике значення має забезпеченість усіх виробничих процесів трудовими ресурсами. Важливо не лише їх мати, а слід забезпечити їх раціональне використання та високий рівень продуктивності праці. Динаміка забезпеченості приватного підприємства трудовими ресурсами та ефективність їх використання наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в СПП «Оліана»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р.	
						+/-	%
Середньооблікова кількість працівників, осіб	23	20	21	19	19	-4	82,6
Виробництво валової продукції на 1 середньорічного працівника, тис.грн	223,0	266,3	280,0	315,0	308,5	85,5	138,3

Одержано чистого прибутку на 1 середньорічного працівника, тис. грн	98,1	90,5	123,9	563,7	250,8	152,7	255,7

За даних таблиці 2.2 можна зробити висновок про те, що у СПП «Оліана» зменшується середньооблікової чисельності працівників. У 2022 році у підприємстві працювали 19 осіб, тоді як у 2018 році – 23 особи. Зменшення відбулось тому, що працівники звільнились через те, що забрали свої земельні ділянки з оренди. Зменшення становить 17,4 %. Зменшення кількості працюючих не вплинуло негативно на ефективність використання наявних працівників. Так виробництво валової продукції у розрахунку на одного середньорічного працівника у 2022 році збільшилось порівняно з 2018 роком на 38,3 % і становило 308,5 тис. грн. Одержання прибутку на одного працівника у звітному році зросло у 2,6 рази. У 2018 році було одержано 98,1 тис. грн чистого прибутку у розрахунку на одного працівника, а у 2022 році – уже 250,8 тис. грн. Найбільшим цей показник був у 2021 році – 563,7 тис. на одного середньорічного працівника.

На рис. 2.1 зображено зміни у кількості середньорічних працівників СПП «Оліана» за період з 2018 по 2022 роки.

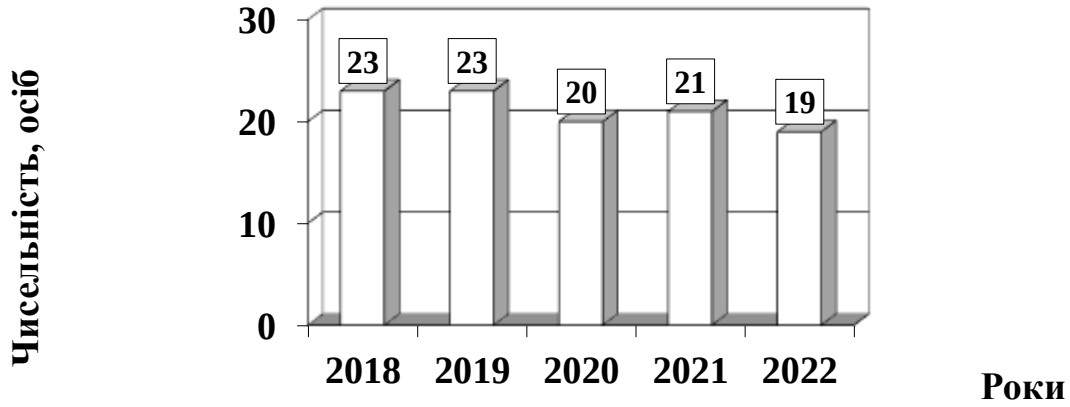

Рис. 2.1. Середньорічна чисельність працівників СПП «Оліана», осіб

Однією зі складових частин ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є основні засоби. Від ефективності їх

використання у значній мірі залежить розвиток сільськогосподарського виробництва продукції, рівень і темпи їх зростання.

До показників забезпеченості підприємства основними засобами належать такі показники, як капіталозабезпеченість та капіталоозброєність праці. Вони визначаються як відношення вартості основних засобів до площі сільськогосподарських угідь та кількості працівників підприємства. Капіталовіддача та капіталоємкість є оберненими показниками і вказують на ефективність використання у підприємстві основних засобів у відповідному звітному періоді. Показник капіталовіддачі показує скільки валової продукції вироблено на одиницю вартості основних засобів. Від розмірів цих показників залежить повнота та своєчасність виконання різних сільськогосподарських робіт, а також об'єми одержаної продукції, її собівартість і як результат фінансові результати діяльності підприємства.

У таблиці 2.3 наведено показники забезпеченості та ефективності використання основних засобів в СПП «Оліана».

Таблиця 2.3

Забезпеченість та ефективність використання основних засобів у СПП «Оліана»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р.	
						+/-	%
Виробництво валової продукції у постійних цінах 2010 р., тис. грн.	5287	5325	5880	5985	5862	575	110,9
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	19521	18045	18092	21122	25984	6463	133,1
Капіталоозброєність, тис. грн.	848,74	902,25	861,52	1111,68	1367,58	518,84	161,1
Капіталозабезпеченість тис. грн.	32199,20	31371,72	32353,36	37771,82	46466,38	14267,18	144,3
Капіталовіддача, грн.	0,27	0,30	0,33	0,28	0,23	-0,04	85,2

Капіталоємкість, грн.	3,69	3,39	3,08	3,53	4,43	0,74	120,1

З даних таблиці 2.3 видно, що середньорічна вартість основних засобів у СПП «Оліана» у 2022 році збільшилась порівняно з 2018 роком на 33,1 % і становила майже 26 млн. грн. Можна сказати, що у підприємстві намітилась тенденція до зростання забезпеченості основними засобами.

Важливе значення для будь-якого суб'єкта господарювання займають не вартість наявних основних засобів, а показники забезпеченості ними та ефективності використання. У підприємстві у 2022 році показник капіталозабезпеченості збільшився на 14267,2 тис. грн., або на 44,3 %, а капіталоозброєності – на 518,84 тис. грн, або 61,1 % порівняно з 2018 роком. За останні п'ять років показники забезпеченості основними засобами СПП «Оліана» у звітному році були найвищими через збільшення вартості основних засобів та зменшення площі сільськогосподарських угідь та кількості працівників.

Збільшення вартості основних засобів дещо позначилось і на показниках ефективності їх використання. Так показник капіталоємкості у підприємстві збільшився у 2022 році порівняно з 2018 роком на 20,1 % і становив 4,43 грн в розрахунку на 1 грн. виробленої валової продукції. Показник капіталовіддачі навпаки знизився за аналогічний період, оскільки він є оберненим до показника капіталоємності. Зменшення відповідно становило 14,8 %.

Результати господарської діяльності сільськогосподарського підприємства у значній мірі залежать від напряму та рівня його спеціалізації. Основним показником, що характеризує напрям спеціалізації аграрних підприємств виступає структура товарної продукції. Для визначення напрямку спеціалізації у ПСП «Аскольд-Агро» розглянемо таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Структура товарної продукції СПП «Оліана»,тис. грн.

Види продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	В середньому за 2020-2022 роки

				тис. грн.	%
Зернові і зернобобові	4169	8502	6572	6414	43,2
Соняшник	2564	3568	2758	2963	20,0
Ріпак	508	4581	3541	2877	19,4
Соя	1335	3605	2835	2592	17,4
Всього по підприємству	8576	20256	15706	14846	100,0

З даних таблиці 2.4 видно, що підприємство одержує виручку лише від реалізації продукції рослинництва. Зернові і зернобобові культури у структурі товарної продукції за останні три роки займали 43,2 %, соняшник - 20,0 %, ріпак 19,4, а соя 17,4 %. Таким чином, вирощування олійних культур у підприємстві сумарно займає більшу питому вагу ніж зернові і зернобобові культури. Тому, можна зробити висновок, що СПП «Оліана» має олійно-зерновий напрямок спеціалізації.

У процесі господарської діяльності, яка пов’язана з виробництвом сільськогосподарської продукції поєднуються усі необхідні фактори виробництва: земельні та трудові ресурси, основні засоби та предмети праці. Відбувається це для того, щоб отримати максимально можливі позитивні результати діяльності. Співвідношення між цими одержаними результатами і використаними на їх досягнення ресурсами вказує на ефективність діяльності та ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства.

Кожне підприємство має на меті одержання максимально можливого розміру прибутку. Для цього слід постійно контролювати за фінансово-економічним станом підприємства і вчасно приймати відповідні управлінські рішення. Оцінити діяльність підприємства можна за наступними фінансово-економічними показниками:

- виручка (чистий дохід) від реалізації продукції;
- собівартість реалізованої продукції;
- власний капітал;
- оборотні активи;
- необоротні активи.

Основні показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва у СПП «Оліана» наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основні показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва у СПП «Оліана»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р	2022 р.	2022 р. до 2018 р.	
						+/-	%
Валова продукція в постійних цінах 2010 р., тис. грн.	5287	5325	5880	5985	5862	575	110,9
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	7518	7653	8876	20256	15706	8188	208,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	4359	5408	6054	8233	8991	4632	206,3
Чистий прибуток, тис грн.	2256	1810	2601	10711	4765	2509	211,2
Рівень рентабельності, %	51,7	33,5	42,9	130,1	53,0	1,3	х
Площа сільськогосподарських угідь, всього га	575,2	575,2	559,2	559,2	559,2	-16	97,2
Середньооблікова кількість працівників, осіб	23	20	21	19	19	-4	82,6
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	19521	18045	18092	21122	25984	6463	133,1

За даних таблиці 2.5 можна зробити висновок, що виробництво валової продукції у товаристві у 2022 році зросло на 10,9 %, або на 575 тис. грн порівняно з 2018 роком. Розмір чистого доходу від реалізації продукції у звітному році збільшився порівняно з базовим роком більше ніж у 2 рази. У 2018 році було отримано у підприємстві 7518 тис. грн чистого доходу, а у звітному – 15706 тис. грн. Зросла за цей період і собівартість реалізованої продукції майже у 2,1 рази.

Одними із показників, що вказують на ефективність господарської діяльності є чистий прибуток і рівень рентабельності. У 2022 році у СПП «Оліана» було одержано 4765 тис чистого прибутку, а рівень сукупної рентабельності становив 53,0 %. У 2018 році розмір чистого прибутку був на 2509 тис. грн менший, а рівень рентабельності – менший на 1,3 відсоткових пункти. Слід відмітити, що самим доходним для підприємства був 2021 рік.

Цього року підприємство отримало 10,7 млн грн прибутку при рентабельності 130,1 %.

Таким чином, проведений аналіз забезпеченості виробничими ресурсами та показників їх використання СПП «Оліана» дають можливість стверджувати, що підприємство є досить ефективним, виробничі показники та фінансово-економічні мають тенденцію до зростання.

В СПП «Оліана» для забезпечення функціонування основних галузей виробництва існують такі допоміжні виробництва, як вантажних автотранспорт, машино-тракторний парк, водопостачання, електропостачання та ремонтно-механічна майстерня. Найбільше послуг надають машино-тракторний та автопарк.

Одним із найбільших видів допоміжних виробництв СПП «Оліана» є машино-тракторний парк. Забезпеченість підприємства тракторами та різною сільськогосподарською технікою та знаряддями, а також їх раціональне використання впливають на інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва. В таблиці 2.6 показано, як СПП «Оліана» забезпечене різною сільськогосподарською технікою.

Таблиця 2.6

Склад машино – тракторного парку СПП «Оліана», штук

Найменування	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.		2022 р.	2022 р. у % до 2018 р.
Case 2166	1	1	1	1		1	100,0
Case 2388	-	-	-	1		1	х
John Deere 6930	-	-	-	1		1	х
New Holland 7060	-	1	1	1		1	100,0
МТЗ-80	5	5	4	3		3	60,0
Сівалки	5	5	6	7		7	140,0
Лущильники	2	2	3	3		3	120,0
Культиватори	3	3	5	5		5	166,7
Плуги	4	5	6	6		6	150,0

З даних таблиці 2.6 видно, що СПП «Оліана» мають досить хорошу сучасну техніку яка може повністю забезпечити виконання механізованих робіт на вирощуванні сільськогосподарських культур. Слід відмітити те, що за два останніх роки парк ще поповнився сучасною потужною технікою. Зокрема, у 2010році було придбано два нових комбайни - Case 2388 та John Deere 6930, а також трактор - New Holland 7060. Таке поповнення дозволило замінити частину менш потужних пристроїв та знарядь та забезпечити виконання сільськогосподарських робіт у оптимальні строки.

Для перевезення вирощеної продукції галузі рослинництва та інших вантажів у підприємстві є вантажний автотранспорт (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Склад автопарку СПП «Оліана», штук

Найменування	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2018 р.
КАМАЗ 5511	1	1	1	1	1	100,0
САЗ 3303	1	1	1	1	1	100,0
САЗ 3305	1	1	1	1	1	100,0
ВАЗ 3110	1	1	1	1	1	100,0
Kia Sportage	1	1	1	1	1	100,0

Як бачимо з даних таблиці 2.7 у СПП «Оліана» в наявності за п’ять останніх років було 3 вантажних автомобілі і два – легкових. Одним легковим автомобілем користується головний агроном, а другим – керівник підприємства.

В таблиці 2.8 розглянемо, як змінювалась у підприємстві наявність тракторів у перерахунку на еталонні.

За даними таблиці 2.8 видно, що у підприємстві у 2022 році порівняно з 2018 роком кількість фізичних тракторів зросла на 3 штуки, а у перерахунку на еталонні збільшилась – на 6,61 одиниць. Фізична кількість одиниць сільськогосподарської техніки зросла не на багато одиниць, але з врахуванням їх потужності спостерігається збільшення техніки майже у 2 рази. У 2018 році у СПП «Оліана» використовували 6,77 еталонних одиниць техніки для виконання

сільськогосподарських робіт, а у звітному 2022 році – уже 13,38 умовних одиниць техніки.

Таблиця 2.8

Наявність трактористів у СПП « Оліана», штук.

Марка трактора	Коефіцієнт переводу	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. до 2018 р. (+,-)	
		фізичні	умовні	фізичні	умовні	фізичні	умовні	фізичні	умовні	фізичні	умовні	фізичні	умовні
Case 2166	3,12	1	3,12	1	3,12	1	3,12	1	3,12	1	3,12	-	-
Case 2388	3,12	-	-	-	-	-	-	1	3,12	1	3,12	1	3,12
John Deere 6930	2,53	-	-	-	-	-	-	1	2,53	1	2,53	1	2,53
New Holland 7060	2,42	-	-	1	2,42	1	2,42	1	2,42	1	2,42	1	2,42
МТЗ-80	0,73	5	3,65	5	3,65	4	2,92	3	2,19	3	2,19	-2	-1,46
Разом	х	6	6,77	7	9,19	6	8,46	7	13,38	7	13,38	3	6,61

Слід відмітити те, що у СПП «Оліана» машино-тракторний парк складається майже з усіх імпортних марок тракторів та комбайнів. Звичайно використання такої техніки, як Case, John Deere та **New Holland** забезпечує більш якісне виконання різних механізованих робіт на вирощуванні сільськогосподарських культур. Крім того вони забезпечують кращі результати вирощування продукції рослинництва.

Стан забезпечення СПП «Оліана» тракторами зображено на рисунку 2.2.

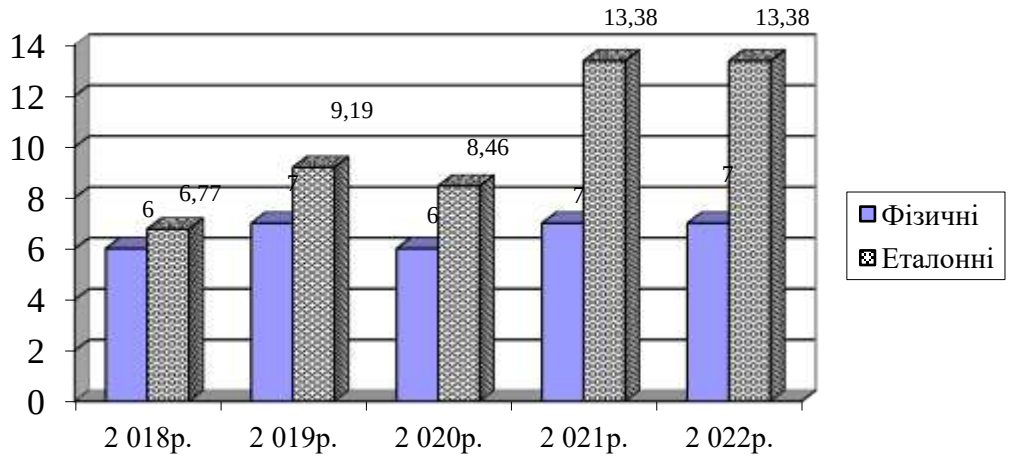

Рис. 2.2. Динаміка кількості фізичних та еталонних тракторів у СПП «Оліана»

З рис. 2.2 видно, що у підприємстві кількість фізичних тракторів за останні п’ять років була майже однаковою, а умовних еталонних – зросла майже у 2 рази.

Наявність у сільськогосподарському підприємстві техніки у кількісному вираженні не вказує та ефективність виконання ними сільськогосподарських робіт та відповідність нормативам забезпеченості. Визначити цей показник можна шляхом розрахунку забезпечення обсягів виконуваних робіт кожним окремим видом техніки, тобто слід використати площу, яка має оброблятися саме цим видом машин (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Забезпеченість СПП «Оліана» основними видами техніки, станом на 1 січня 2022 року

Види машин	Норматив на 1000 га, шт	Об'єм робіт, га	Кількість машин, шт		% забезпече-ності
			за нормою	фактично	
Трактори в еталонному обчислені	13,87	559,2	7,75	13,38	172,6
Плуги загального призначення	8,2	559,2	4,6	6	130,4
Сівалки зернові комбіновані	9,0	559,2	5,0	7	140,0
Комбайни зернові	9,1	559,2	5,1	3	58,8

За даними таблиці 2.9 можна зробити висновок, що у підприємстві досить добре забезпечені сільськогосподарською технікою. Так, кількість тракторів більше від потреби на 72,6 %, плугів – на 30,4 %, сівалок – на 40,0 % від потреби.Слід відмітити, що у підприємстві недостатньо зернових комбайнів. При потребі 5,1 їх є лише 3 штуки. Але СПП «Оліана» придбало досить потужні нові комбайни і вони повність забезпечують вчасне виконання робіт по збору урожаю сільськогосподарських культур без залучення техніки зі сторони.

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку витрат допоміжних виробництв

Ведення бухгалтерського обліку в СПП «Оліана» організовано відповідно до вимог нормативних документів чинного законодавства України. До них відносяться нормативні акти які є обов'язковими для виконання – це різні закони, положення, План рахунків бухгалтерського обліку та інструкція до нього. Є акти, які мають рекомендаційний характер – інструкції, методичні вказівки. Крім того у підприємстві розроблено власні нормативні документи: Наказ про облікову політику підприємства, план - графік документообороту, розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії та інші.

Основним нормативним документом за яким організовано бухгалтерський облік у СПП «Оліана» є Наказ про облікову політику. У ньому відмічено порядок

ведення обліку на усіх його ділянках. Кожне підприємство самостійно обирає власну облікову політику на вибір якої впливають:

- галузеві особливості та види діяльності підприємства;
- обсяги виробництва продукції;
- організаційно-правова форма суб'єкта господарювання;
- взаємовідносини з податковою системою;
- рівень кваліфікації облікових працівників та забезпеченість його різними технічними засобами.

Згідно положень статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» у приватному підприємстві самостійно визначили власну облікову політику, обирали форму бухгалтерського обліку, яка найбільше йому підходить, затвердили графік документообороту та визначали порядок і строки обробки облікової інформації. Все це зосереджено у Наказі підприємства про облікову політику. У ньому також зазначається, який спосіб оцінки запасів, незавершеного виробництва та готової продукції використовується у підприємстві, метод нарахування амортизація основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, яким чином визнаються доходи та витрати від реалізації продукції, робіт та послуг.

Наказ про облікову політику СПП «Оліана» наведено у додатку А. Наказ поділяється на три частини - преамбулу, методологічні принципи ведення окремих ділянок обліку, організаційно-технічні аспекти організації бухгалтерського обліку підприємства.

У СПП «Оліана» для ведення бухгалтерського обліку визначено журнально-ордерну форму обліку. Основою даної форми є складання журналів та допоміжних відомостей до них. Журнали – ордера є основними комбінованими обліковими регістрами синтетичного обліку. В них ведеться систематичний і хронологічний облік. Особливістю її є те, що весь процес обробки первинних документів базується на принципах систематичного накопичування та періодичного узагальнення даних про діяльність підприємства в облікових регістрах.

В журналах – ордерах всі господарські операції записуються за кредитом відповідних синтетичних рахунків і дебетом кореспондуючих з ними рахунків за даними перевірених первинних документів по мірі їх надходження і опрацювання. Коли кількість однорідних первинних документів за відповідними операціями велика, їх попередньо групують у допоміжних відомостях, підсумки з яких щомісяця переносять у відповідні журнали - ордера. Щомісяця у журналах – ордерах підводять підсумки і звіряють кредитовий підсумок за кожним рахунком журналу - ордеру з підсумками кореспондуючих за дебетом рахунків. Так забезпечується перевірка правильності облікових записів без додаткового складання оборотних відомостей. Після цього обороти журналів – ордерів переносяться у Головну книгу де для кожного синтетичного рахунка відводиться окрема сторінка. Інформація Головної книги використовується для складання бухгалтерського балансу, а журналів - ордерів і відомостей –для складання відповідних форм фінансової та податкової звітності.

Схематично журнально - ордерну форму бухгалтерського обліку СПП «Оліана» зображено на рис. 2.3.

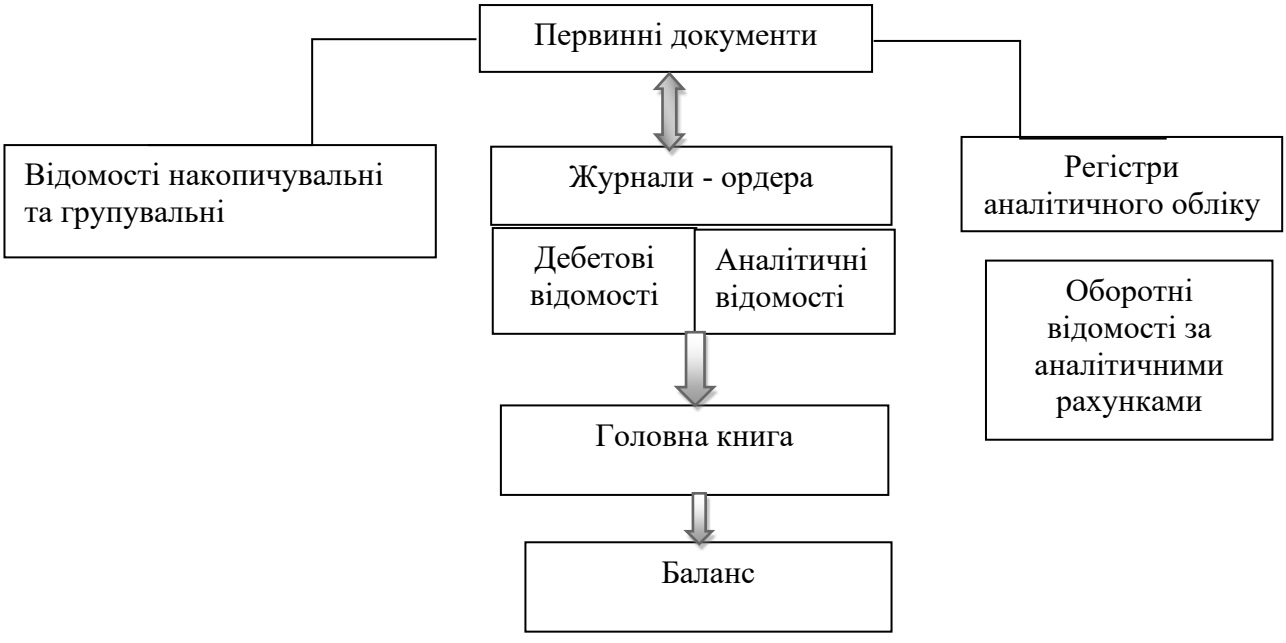

Рис. 2.3. Схема журнально – ордерної форми обліку СПП «Оліана»

У приватному підприємстві оформлення всіх господарських операцій здійснюється при допомозі первинних документів типових форм. Строки їх складання та періодичність здачі у бухгалтерію для обробки затверджені у плані - графіку документообороту.

У плані - графіку документообігу СПП «Оліана» відображається інформація про всі первинні документи, які використовуються у підприємстві, для чого вони призначені, строки складання кожного із них та подання на обробку, а також особу, яка здійснюватиме їх обробку. Графік розробляється головним бухгалтером підприємства, затверджується ним і обов'язково його керівником (додаток Б).

У СПП «Оліана» організація побудови облікової служби є централізованою. Тобто первинний облік ведеться безпосередньо у виробничих підрозділах, а звітна інформації формується у центральній бухгалтерії. Така організаційна структура облікового апарату передбачає підпорядкування всіх його виконавців головному бухгалтеру підприємства. Структура працівників бухгалтерії СПП «Оліана» представлена у додатку В.

Головний бухгалтер розробляє перелік службових обов'язків для працівників бухгалтерії та інших облікових працівників СПП «Оліана» і обов'язково затверджується керівником підприємства. Розподіл службових обов'язків головний бухгалтер здійснює з врахуванням здібностей працівників бухгалтерії. Найбільш відповідальні та складні роботи доручається виконувати найбільш кваліфікованим спеціалістам.

В обов'язки головного бухгалтера входить забезпечення контролю та обробки банківських документів, первинних документів по списанню матеріальних цінностей, перевірка правильності складання кореспонденції рахунків; звітів керівників структурних підрозділів та інше.

Касир підприємства забезпечує ведення обліку касових операцій. Крім того у підприємстві ведення обліку оплати праці здійснює бухгалтер по оплаті праці. Також є бухгалтер по розрахунках та матеріальних цінностях.

Робота всіх облікових працівників тісно взаємопов’язана між собою, оскільки облікові операції здійснюються на взаємопов’язаних рахунках. На рис. 2.4 показана структура облікової служби приватного підприємства, а склад бухгалтерії у додатку Д.

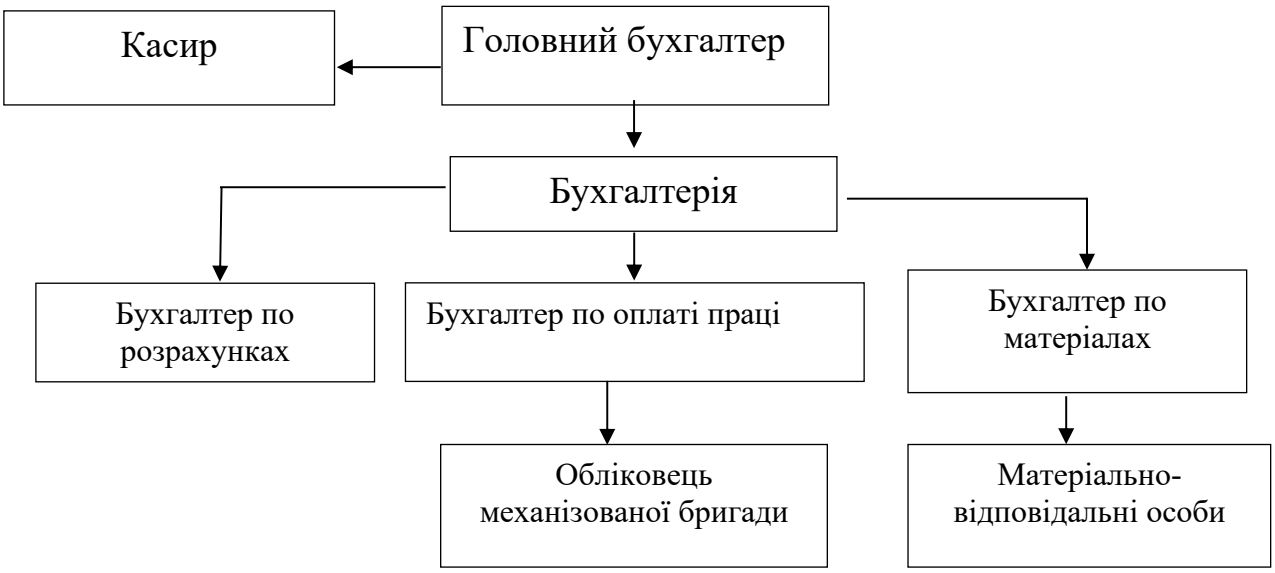

Рис. 2.4. Схема облікової служби у СПП «Оліана»

Функції робітників бухгалтерії підприємства відмічені у посадових інструкціях, які розробляються головним бухгалтером і узгоджуються з юридичною службою. Всі вони затверджуються керівником підприємства у встановленому порядку та доводяться до відома виконавців під розписку із зазначенням дати коли вони ознайомились.

Отже, організація облікової політики СПП «Оліана» має задовільний характер. Вона розроблена таким чином, щоб забезпечити достовірність показників фінансової звітності підприємства, податкових розрахунків та аналізу результативності його діяльності.

Для обліку витрат, виконаних робіт і послуг допоміжних виробництв в СПП «Оліана» ведуть на субрахунку 234 «Допоміжні виробництва». За дебетом субрахунку відображують прямі, безпосередньо пов’язані з виконанням робіт і наданням послуг витрати, і непрямі витрати, які пов’язані з організацією та

управлінням допоміжними виробництвами. За кредитом рахунка відображують вартість виконаних робіт і наданих послуг, продукції та виробів.

Залежно від видів допоміжних виробництв до субрахунку 234 «Допоміжні виробництва» у приватному підприємстві відкривають наступні субрахунки другого порядку: 2341 «Ремонтні виробництва», 2342 «Автомобільний транспорт», 2343 «Енергетичні виробництва (господарства)», 2344 «Водопостачання», 2345 «Утримання та експлуатація машино-тракторного парку».

На субрахунку 2341 «Ремонтні виробництва» у підприємстві обліковують витрати пов'язані з ремонтом виробничого обладнання, транспортних засобів, машин, модернізацією, техобслуговуванням, виготовленням запасних частин, інструментів та інших виробів.

Основним первинним документом для постановки на ремонт техніки використовується Відомість дефектів на ремонт машин(ф. № ВЗСГ-6), яка складається у двох примірниках: один залишається у ремонтно-механічній майстерні, а другий - передається завідувачу складу для видачі ремонтних матеріалів і запчастин. На його підставі прямі витрати на ремонт обліковують у Журналі обліку витрат у ремонтній майстерні (ф. № ЖН -3) окремо за кожною машиною, сільськогосподарською технікою, виготовленим інвентарем.

У Журналі прямі витрати обліковують за наступними статтями: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, паливо, будівельні матеріали, запасні частини, малоцінні і швидкозношувані предмети, роботи і послуги.

Поряд з прямими витратами в ремонтно-механічних майстернях виникають витрати, які не можна безпосередньо включити до собівартості ремонтованих об'єктів. Їх обліковують на окремому аналітичному рахунку «Цехові витрати» за такими статтями: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних засобів, інші витрати. Протягом місяця цехові витрати накопичують, а потім розподіляються пропорційно до нарахованої за ремонти оплати праці. Розподіл цих витрат здійснюється у Відомості розподілу цехових витрат. Після розподілу цехових

витрат даний аналітичний рахунок закривають, а на інших аналітичних рахунках субрахунка 2341 «Ремонтні виробництва» відображатимуться фактичні витрати на ремонт і роботи.

Витрати на закінчений ремонт за об’єктами списують в кінці року на підставі Відомості списання витрат по закінчених ремонтованих об’єктах і виконаних роботах на ті рахунки, на яких обліковуються витрати на їх утримання.

В таблиці 2.10 наведена кореспонденція рахунків з обліку витрат ремонтної майстерні за 2022 рік.

Таблиця 2.10

Відображення операцій у ремонтній майстерні СПП «Оліана» за жовтень 2022 року

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Нараховано оплату праці робітникам, зайнятим ремонтом сільськогосподарської техніки	2341	661	12300
2	Нараховано єдиний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від витрат на оплату праці робітників ремонтної майстерні	2341	65	2706
3	Списано вартість палива, витраченого на обкатку машин після ремонту	2341	203	910
4	Списано вартість запасних частин, використаних для заміни спрацьованих деталей під час ремонту сільськогосподарських машин	2341	207	15603
5	Списано вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів, використаних при капітальному (поточному) ремонті сільськогосподарських машин	2341	22	654
6	Виконано роботи або надано послуги ремонтній майстерні іншими допоміжними виробництвами	2341	234	1306
7	Списано послуги машинно-тракторного парку	2341	2345	861
8	Нараховано амортизацію на будівлю і обладнання ремонтної майстерні	2341	131	1362
9	Розподілені цехові витрати ремонтної майстерні на ремонтовані об’єкти	2341	2341	1356
10	Оприбутковано запасні частини, що зняті з відремонтованого об’єкта і підлягають відновленню	207	2341	3095
11	Оприбутковано як металобрухт зняті з відремонтованого об’єкта вузли, деталі, які не підлягають відновленню	209	2341	2561

12	Віднесено вартість завершених ремонтних робіт на споживачів послуг	23, 91, 92	2341	31402

Витрати по незавершеному виробництву в кінці року залишаються на субрахунку 2341 «Ремонтні виробництва»

Для забезпечення виконання транспортних робіт у СПП «Оліана» в основному використовується вантажний автотранспорт. Основним первинним документом для обліку робіт, виконаних вантажними автомобілями є Подорожний лист вантажного автомобіля (форма № 2). У Подорожніх листах відображається інформація щодо кількості відпрацьованих водієм годин, суми нарахованої оплати праці, витрата нафтопродуктів, обсягу виконаних робіт (вантажним транспортом – у тонно-кілометрах, легковими автомобілями – у кілометрах і машино-днях). Вся інформація наприкінці місяця групується у бухгалтерії підприємства у Накопичувальній відомості обліку роботи вантажного автотранспорту (форма № ЖН-6) у розрізі автомобілів та по кожному водію.

Синтетичний облік витрат і послуг вантажного автотранспорту ведеться на субрахунку 2342 «Автомобільний транспорт». На дебеті субрахунку обліковують витрати по експлуатації та утриманню автомобільного транспорту, на кредиті – списання витрат у розрізі споживачів пропорційно до обсягу виконаних робіт. Для групування витрат у цьому виробничому підрозділі використовують статті, аналогічні до статей у ремонтній майстерні.

У таблиці 2.11 наведена кореспонденція рахунків по використанню вантажного автотранспорту у СПП «Оліана».

Таблиця 2.11

Кореспонденція рахунків по використанню вантажного автотранспорту СПП «Оліана» за жовтень 2022 року

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Нараховано оплату праці водіям вантажного автотранспорту	2342	661	12542

2	Нараховано єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від витрат на оплату праці водіям вантажного автотранспорту	2342	65	2759
3	Списано вартість палива, витраченого на роботу вантажного автотранспорту	2342	203	22562
4	Списано вартість запасних частин для ремонту вантажних автомобілів, виконаного за межами реммайстерні	2342	207	1954
5	Списано вартість МШП для потреб вантажного автотранспорту	2342	22	510
6	Списано вартість послуг інших допоміжних виробництв гаража	2342	234	1306
7	Списано вартість закінченого капітального і поточного ремонту вантажних автомобілів, виконаного у реммайстерні	2342	2341	2508
8	Нараховано амортизацію за вантажними автомобілями приміщенням та обладнанням гаража	2342	131	3623
9	Списано будівельні матеріали для ремонту будівлі гаражу, облаштування автомобілів	2342	205	603
10	Віднесено на витрати вартість капітального ремонту вантажного автомобіля, виконаного ремонтним підприємством	2342	63	2654
11	Нараховано страхові платежі зі страхування майна	2342	655	1857
12	Списано послуги вантажного автотранспорту на споживачів послуг	20, 23, 90, 91, 92, 93	2342	52878

На субрахунку 2343 «Енергетичні виробництва (господарства)» в СПП «Оліана» обліковують витрати на електро- та газопостачанню. До витрат, що обліковуються на даному субрахунку включають витрати з обслуговування, експлуатації і ремонту енергетичних господарств та витрати на передавання одержаної енергії споживачам. На дебеті субрахунку обліковують перераховані витрати, а на кредиті - кількість відпущеної споживачам електроенергії та газу.

Кількість електроенергії та газу, які надходять до споживачів на виробничі, господарські, побутові потреби, визначаються за даними відповідних вимірювальних пристроїв. За їх відсутності - розрахунковим шляхом.

По енергетичним виробництвам (господарствам) у підприємстві щомісяця складається Звіт про використання електроенергії (форма № ЖН-14). За його даними списують вартість енергії на рахунки споживачів.

На субрахунку 2344 «Водопостачання» у СПП «Оліана» обліковують витрати на утримання та експлуатацію артезіанських свердловин, водогонів, внутрішніх мереж та іншого устаткування з водопостачання. Розподіл між

споживачами понесених витрат здійснюється щомісяця на підставі Звіту про використання води на виробничі та інші потреби пропорційно до кількості спожитої води.

Облік витрат, робіт і послуг машино-тракторного парку ведеться на субрахунку 2345 «Витрати на утримання та експлуатацію машин та обладнання». На субрахунку 2345 «Витрати на утримання та експлуатацію машин та обладнання» окремо обліковують витрати на утримання та експлуатація машино-тракторного парку, та витрати на утримання й експлуатація самохідних машин. Для цього у підприємстві відкривають окремі аналітичні рахунки. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, а за кредитом – їх розподіл між окремими об’єктами обліку. На цьому субрахунку обліковують витрати, які не можна відразу віднести на певні культури чи види продукції.

Машино-тракторний парк підприємства, в основному, забезпечує виконання робіт по вирощуванні сільськогосподарських культур і всі витрати відразу списуються на витрати виробництва. Наприкінці року нерозподілена частина витрат розподіляється між окремими культурами (групами культур) і транспортними роботами пропорційно до виконаних робіт в умовних еталонних гектарах. Витрати по самохідним сільськогосподарських машинах після закінчення збирання врожаю списують окремими статтями на відповідні культури пропорційно до площ, на яких зібрано врожай.

Основними первинними документами з обліку робіт, виконаних тракторами та самохідними машинами і механізмами на сільськогосподарських роботах є Обліковий лист тракториста-машиніста (форма № ПСГ-3), а на транспортних – Подорожній лист трактора (форма № ПСГ-4). Підсумкові дані з облікових і подорожніх листів переносяться у Накопичувальну відомість обліку використання машинно-тракторного парку (форма № ЖН-5), яка ведеться у розрізі трактористів-машиністів і закріплених за ними тракторів і до Журналу обліку робіт і витрат (форма № ЖН-4).

Отже, організація облікової політики в СПП «Оліана» в цілому по підприємству і зокрема обліку допоміжних виробництв відповідає всім вимогам і забезпечує обліковою інформацією всіх її користувачів.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДОПОМІЖНИХ ВИРОБНИЦТВ

На сьогоднішній день багато керівників суб'єктів господарювання усвідомлюють потребу «керувати по-новому». Тобто всі вони зрозуміли, що потрібно досить розумно підходити до побудови та розвитку обліку, який надає їм оперативну та об'єктивну інформацією для прийняття оперативних та перспективних управлінських рішень.

Покращення обліку, насамперед, потребує прийняття заходів спрямованих на підвищення достовірності інформації, необхідної для складання звітності про результати господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників і підведення підсумків діяльності окремих структурних підрозділів.

Багато товаровиробників у сучасних умовах звертають увагу на побудову аналітичного управлінського обліку за центрами відповідальності та центрами формування витрат.

Центрами відповідальності підприємств виділяються на основі окремих структурних підрозділів. Для них встановлюються відповідні норми, розробляються плани, ведеться облік, контроль та управління витратами виробничих ресурсів, і навіть проводиться оцінка їх використання. Тобто, кожний центр відповідальності може бути виділений як окремий сегмент підприємства, за результат діяльності якого несе відповідальність його керівник. Облік витрат за центрами відповідальності може стати засобом підвищення оперативності інформації управління виробничим процесом.

Кожний окремий центр відповідальності є особливим і орієнтиром його діяльності та засобом оцінювання є своя група показників, яка закріплюється за кожним із них відповідно до поставлених перед ними цілей та завдань. У бухгалтерському обліку діяльність таких центрів, як об'єктів управління,

відображається шляхом формування кількісних показників, які визначають інформаційну модель цієї діяльності. Отже, виділення бюджетних та оціночних показників, включення їх в інформаційні потоки в системі внутрішньовиробничих планів та звітів є важливими умовами організації обліку за центрами відповідальності [45].

Оцінювання діяльності центрів відповідальності здійснюють з дотриманням певних критеріїв (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Критерії оцінювання діяльності центрів відповідальності [43]

Згідно чинного законодавства підприємства самостійно можуть обирати необхідну методику обліку витрат виробництва, а при потребі можуть відкривати рахунки управлінського обліку.

У кожному підприємстві допоміжні виробництва не лише забезпечують безперебійну роботу підприємства шляхом надання їм відповідних послуг, але й можуть приносити додатковий дохід за рахунок реалізації власної продукції чи послуг стороннім підприємствам або фізичним особам.

У пошуку шляхів підвищення ефективності виробництва продукції важлива роль належить економічному аналізу використання ресурсів, показників господарської діяльності та їх результатів. Аналіз базується на даних оперативно-технічного, бухгалтерського та статистичного обліку і є важливим засобом обґрунтування управлінських рішень. Він здійснюється при допомозі специфічних методів та прийомів досліджень.

Раціональне використання сільськогосподарської техніки на виробництві продукції дозволяє значно скоротити строки проведення різних сільськогосподарських робіт, збільшити обсяги виробництва та знизити собівартість продукції. На ефективність використання сільськогосподарської техніки впливають певні умови та фактори виробництва (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Основні напрямки підвищення ефективності використання техніки

Машино-тракторний парк найбільше приймає участі у виконанні сільськогосподарських робіт СПП «Оліана». Тому, ефективне його використання повинне будуватися на системній основі і включати наступні показники: економічні, організаційні, управлінські та організаційно-господарські (рис. 3.3).

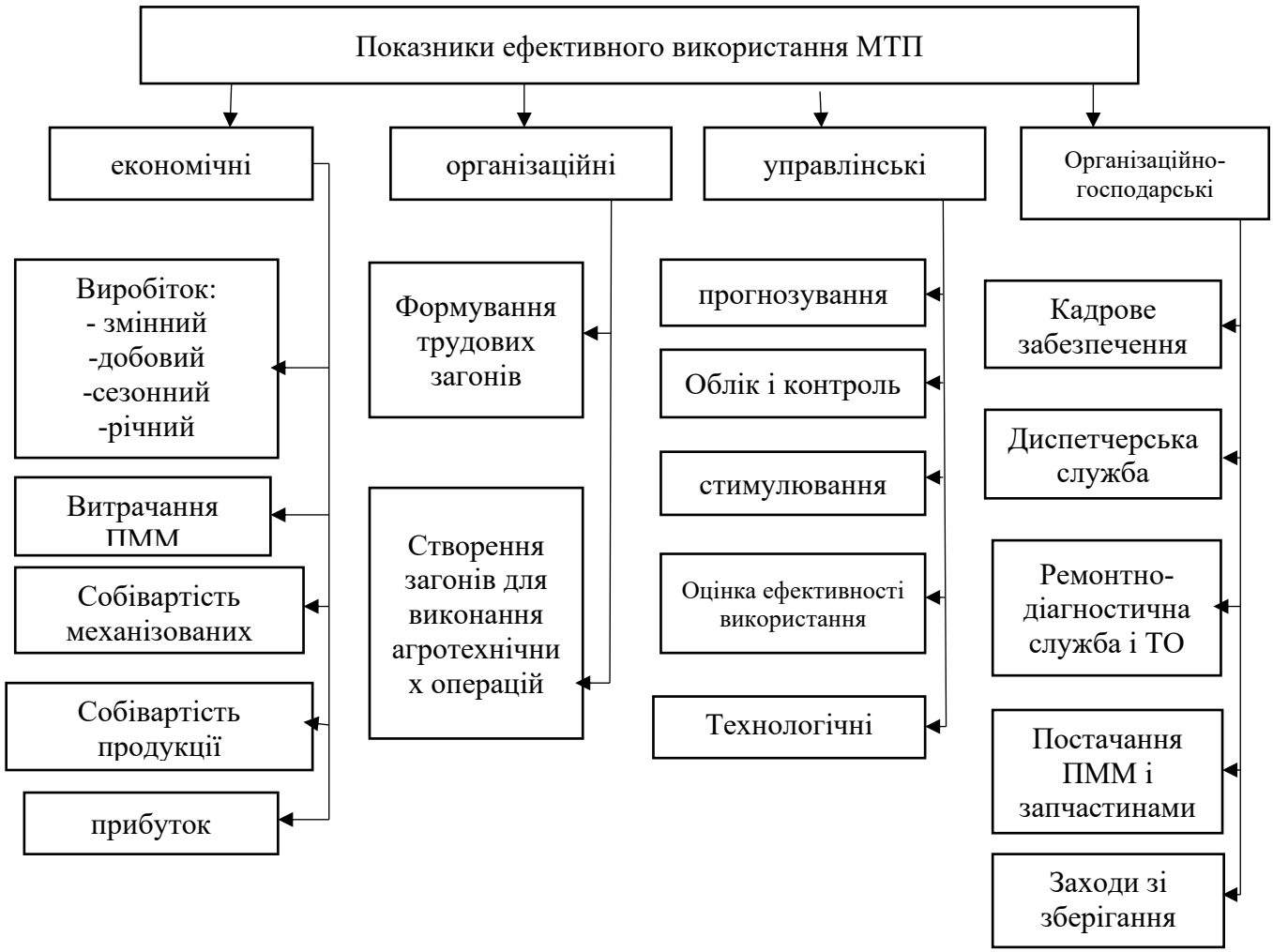

Рис. 3. 3. Схема ефективного використання машино-тракторного парку

Економічні показники ефективного використання МТП включає в себе поточні експлуатаційні (змінний, добовий, сезонний, річний виробіток техніки та дотримання норм витрачання паливо-мастильних матеріалів) та кінцеві (собівартість одиниці механізованих робіт, кількість та собівартість виробленої продукції, виручку від реалізації продукції, прибуток).

Організаційні показники включають роботи з формування трудових колективів механізаторів відповідно до їх призначення, тобто створення

механізованих загонів для виконання різних агротехнічних операцій, передбачених технологією вирощування сільськогосподарських культур.

Управлінська складова ефективного використання МТП потребує від керівництва механізованих загонів виконання усіх важливих функцій: прогнозування, обліку, контролю, стимулювання працівників.

Організаційно-господарські показники передбачають забезпечення кадрами, диспетчерською службою, вчасним проведенням діагностики та технічного обслуговування техніки, постачання паливо-мастильними матеріалами та запасними частинами, а також проведення необхідних заходів зі збереження машино-тракторного парку.

Методика і практика організації обліку використання машинно - тракторного парку, яка використовується у підприємстві, не дозволяє здійснювати щоденний контроль за структурою його витрат. Тому необхідно визначити шляхи її удосконалення.

Для обліку роботи механізаторів у підприємстві використовують Обліковий лист тракториста-машиніста (ф. № ПСГ 3). Він розрахований для обліку роботи однієї людини. Тому, графу «табельний номер працівника» доцільно видалити, а у графі витрати пального за нормою і фактично додати графу «відхилення від норми, +/-». Такі зміни дозволять отримати інформацію щодо економії (перевитрати) пального у розрізі кожного первинного документу і вчасно на них відреагувати. Такі ж зміни доцільно здійснити у Накопичувальній відомості обліку використання машинно-тракторного парку та Журналі обліку робіт і витрат, додавши у розділ з обліку палива «відхилення від норми, +/-».

При виконанні механізованих робіт у сільськогосподарської техніки можуть виникати простої. Вони можуть бути з вини самого механізатора і не залежати від нього. Для того, щоб здійснити контроль та аналіз роботи техніки і використання праці механізаторів слід вести точний аналіз простоїв техніки при виконанні механізованих робіт та знати їх характер. Ці відомості можна взяти з Облікових листів цілоденних (змінних) і внутрішньо змінних простоїв (форма № 64 а). Їх складають у момент виникнення простою. В таких листах відмічають:

причину простою, його тривалість, винуватців та інше. Для Узагальнюється така інформація у Відомість обліку простоїв машинно-тракторного парку (форма № 251), яку складає бригадир машино-тракторного парку. У СПП «Оліана» таких документів не ведуть. Тому, пропонуємо облік простоїв здійснювати безпосередньо в Облікових листах тракториста - машиніста (ф. № ПСГ 3). Для цього пропонуємо вказувати їх причину у вигляді коду:

01 - несправність машини;

02 - технічне обслуговування;

03 - відсутність пального чи мастильних матеріалів;

04 – переобладнання;

05 - відсутність фронту робіт;

06 - відсутність причіпних чи навісних знарядь;

07 - простої з інших причин.

Це дозволить мати достовірну інформацію про кількість відпрацьованого часу механізаторами при безпосередньому виконанні механізованих робіт (Додаток Е).

За даними Облікових листів у СПП «Оліана» у бухгалтерії складається Накопичувальна відомість обліку використання машинно-тракторного парку (ф. № ЖН-5), а на її основі потім Журнал обліку робіт і витрат (форма № ЖН-4). Останній документ практично дублює облікову інформацію Накопичувальної відомості. Тому пропонуємо у підприємстві від нього відмовитись. [30].

У СПП «Оліана» автопарк налічує лише три вантажних і два легкових автомобілі. На нашу думку, їх доцільно поєднати в один структурний підрозділ і обліковувати на одному субрахунку. Також у підприємстві на початку 2023 року почали використовувати воду сусіднього підприємства і з витрат по водопостачанню є лише плата за воду. Тому з робочого плану рахунків підприємства доцільно цей субрахунок видалити.

Після цих змін структура рахунку 234 «Допоміжні виробництва» матиме наступний вигляд:

2341 «Ремонтні виробництва»,

2342 «Енергетичні виробництва (господарства)»,

2343 «Утримання та експлуатація машино-тракторного парку».

Собівартість сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) відображає витрати аграрних підприємств. Значну частину у цих витратах займають і витрати з використання і утримання машин та обладнання. У СПП «Оліана» витрати на утримання машинно-тракторного парку відносять на витрати виробництва сільськогосподарської продукції шляхом розподілу їх пропорційно до кількості виконаних умовних еталонних гектарів, машино-днів роботи тракторів та сільськогосподарського знаряддя і фізичних гектарів – для комбайнів та самохідних машин. Такий розподіл витрат здійснюється відповідно до Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції (робіт, послуг). Та він часто приводить до того, що витрати, які підлягають розподілу і відносяться на собівартість виробленої сільськогосподарської продукції за єдиною базою, можуть дуже часто не адекватно відображати понесені витрати.

Ми пропонуємо розподіл витрат машинно - тракторного парку між різними обєктами обліку здійснювати пропорційно до витраченого пального. У СПП «Оліана» є лише галузь рослинництва і всі витрати, які виникають у підприємстві розподіляються між різними сільськогосподарськими культурами. У фінансовій звітності у статтях витрат передбачено вартість використаного на вирощуванні окремих культур пального. Цей показник доцільно використати ще і тому, що інтенсивність роботи машинно - тракторного парку прямо пов’язана з використанням пального. Тому, такий розподіл витрат, на нашу думку, був би більш логічним, ніж розподіл пропорційно площам. Результати такого розподілу витрат представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розподіл витрат на утримання машин і обладнання в СПП «Оліана» за об’єктами обліку витрат і калькулювання собівартості за 2022 р., грн

Культури	Сума фактично	Сума прямих витрат за	Частка розподілу за	Сума витрат, які розподіляються	Завищення (+), заниження (-) фактичних

	розподілених витрат за площами обробітку	статтею «ПММ	витратами пального		витрат за культурами порівняно з розрахунковими
Пшениця озима	2770	234	0,1712	1687,5	+1082,5
Кукурудза	4540	766	0,5604	5523,8	-983,8
Ячмінь	228	46	0,0337	331,2	-103,2
Гречка	12	3	0,0022	21,7	-9,7
Соняшник	1775	216	0,1580	1557,4	+217,6
Соя	362	79	0,0578	569,8	-207,8
Ріпак	170	23	0,0168	165,6	+4,4
Разом	9857	1367	1	9858,0	х

Показники таблиці 3.1 вказують на викривлення собівартості сільськогосподарської продукції з причини невірного розподілу витрат. Для прикладу, сумарні затрати на виробництво соняшника в СПП «Оліана», за даними рахунку 231 «Рослинництво», склали 9857 тис. грн. Проведені розрахунки показали, що по таких культурах, як озима пшениця, соняшник і ріпак були завищені витрати відповідно на суму 1082,5 тис. грн, 217,6 тис. грн та 4,4 тис. грн. По інших сільськогосподарських культурах суму витрат було заниженою.

Теорія економічного аналізу визначає: чим вища собівартість продукції – тим нижча рентабельність її виробництва і продажу [6].

Такий вибір бази розподілу витрат можна також підтвердити і тим, що при різних умов експлуатації одних і тих же машини у переводі на умовні еталонні гектари вони мають різні витрати палива. Витрати пального, напряму залежать від ступеня зношеності тракторів та іншої сільськогосподарської техніки та інтенсивності їх роботи. Крім того реальні витрати пального за кожним окремим об’єктом обліку можна дуже легко відслідкувати за даними таких первинних документів, як Облікових листів тракториста - машиніста (форма ПСГ - 3) та Дорожнього листа трактора (форма ПСГ - 4). Також використання даної методики розподілу витрат на утримання тракторів,

сільськогосподарських машин та обладнання не потребує додаткового переведення в еталонні одиниці обсягів виконаних механізованих робіт [34].

Таким чином, запропоновані нами заходи щодо удосконалення обліку, аналізу та розподілу витрат по допоміжних виробництвах СПП «Оліана» дозволить підвищити достовірність інформації для проведення оперативного обліку і прийняття правильних управлінських рішень та посилити контроль за витратами.

ВИСНОВКИ

Допоміжні виробництва відіграють особливу увагу в аграрному секторі України. Вони створюються для обслуговування підрозділів основного виробництва шляхом виконання ремонтів основних засобів, забезпечення його різними матеріалами, надання транспортних та інших послуг. Кожне підприємство у своєму складі завжди має певні допоміжні виробництва.

Узагальнені результати теоретичних, практичних досліджень з обліково-аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв у СПП «Оліана» Звенигородського району Черкаської області дають змогу зробити такі висновки і пропозиції:

1. За СПП «Оліана» станом на 01.01. 2023 року закріплено 559,2 га сільськогосподарських угідь, що на 16 га менше ніж у 2018 році. Зменшення площі відбулось у 2020 році і не змінювалось протягом трьох років. У підприємстві середньорічна кількість працівників у 2022 році становила 19 осіб, тоді як у 20108 році була 23 особи. Кількість працюючих скоротилась тому, що 4 особи перейшли працювати у фермерські господарства разом зі своїми земельними паями. Середньорічна вартість основних засобів за 2022 рік у підприємстві становила 25984 тис. грн., що на 33,7 % більше ніж у 2018 році.

2. У СПП «Оліана» виробництво валової продукції у 2022 році було на рівні 5862 тис. грн, що на 10,9 % більше ніж у 2018 році. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за досліджуваний період збільшилась більше ніж у 2 рази і становив 15706 тис. грн. Позивним для підприємства є те, що за весь досліджуваний період в СПП «Оліана» отримали прибутки. У 2022 році його розмір становив 4765 тис. грн., що у 2,1 рази більше ніж у базовому році. Рівень рентабельності підприємства становив 53,0 % у звітному році, що на 1,3 відсоткових пункти більше ніж у 2018 році.

3. Аналіз витрат і послуг допоміжних виробництв СПП «Оліана» показав, що для виконання робіт по вирощуванню продукції рослинництва у підприємстві є машино-тракторний парк, автопарк, ремонтна майстерні та електропостачання.

Забезпеченість підприємства тракторами і різною сільськогосподарською технікою досить добре. У підприємстві доходи дозволили поновити механізований парк новими і високопродуктивними механізмами, що дозволяє вчасно виконувати роботи з вирощування сільськогосподарських культур. Автопарк представлений 3 вантажними і 2 легковими автомобілями. Цієї техніки достатньо для вчасного виконання всіх механізованих робіт.

4. Обліковий процес у СПП «Оліана» організовано відповідно до вимог чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, а також Наказу про облікову політику підприємства. Ведення обліку здійснюється за журнально-ордерною формою. Обліковий процес забезпечують три працівники бухгалтерії.

5. Проведені нами дослідження щодо обліково-аналітичного забезпечення управління витратами допоміжних виробництв СПП «Оліана» дозволили розробити певні пропозиції щодо його удосконалення. Одним з напрямів вдосконалення управління витратами допоміжних виробництв є перехід до децентралізації системи управління. Тобто, можливість приймати рішення у розрізі окремих центрів відповідальності, які доцільно відкрити за кожним видом допоміжних виробництв.

6. Для обліку роботи машино-тракторного парку у підприємстві використовують Обліковий лист тракториста – машиніста. На нашу думку він потребує деякого удосконаленні. Зокрема, пропонуємо у ньому вилучити графи «Професія», оскільки назва документа вказує на професію людини, яка керує трактором, та вказувати часи простою і причини за допомогою відповідних кодів.

У підприємстві машино-тракторний парк і автопарк досить малочислені. Тому пропонуємо обєднати їх в один підрозділ – машино-тракторний парк.

Отже, вказані шляхи удосконалення дозволять підвищити ефективність використання допоміжних виробництв СПП «Оліана».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альокшина Н., Чернишова Н. Облік витрат допоміжних виробництв/ Податки та облік: електрон. наук. фахове вид. 2019. № 49. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/june/ issue49/article45004.html (дата звернення: 28.10.2023).
2. Бабич І.І., Дацюк А.А. Облік і контроль витрат допоміжних виробництв в сільськогосподарських підприємствах: монографія. Луцьк, 2012. 332 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. для вузів. Житомир: ЖІТІ, 2003. 443 с.
4. Боярова О.А. Особливості обліку витрат на утримання та експлуатацію машин і обладнання // Економіка АПК: міжн. наук. - виробн. журн. 2006. №7 С.88 - 90.
5. Булах Л.А. Проблемні аспекти обліку машинно – тракторного парку // збірн. наук. праць. URL. http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/1.pdf / (дата звернення: 28.10.2023).
6. Весперіс С. З., Щербина О.П., Циганенко О.В. Калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) допоміжних виробництв./ Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2018.№ 5 (104). С. 128 - 136. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/5_2018/20.pdf. (дата звернення 28.10.2023)
7. Вороная Н., Чернишова Н. Облік витрат допоміжних виробництв. Податки та бухгалтерський облік: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 32. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/ issue32/article17165.html (дата звернення: 14.10.2023).
8. Гнилицька Л. Облік і розподіл витрат допоміжних виробництв. / Бухгалтерський облік і аудит: електрон. наук. фахове вид. 2009. №4. С. 11-19. URL:https://core.ac.uk/download/pdf/32611867.pdf (дата звернення: 14.10.2023)
9. Губін, В. В. Інформаційне забезпечення управління формуванням машинно-тракторного парку господарюючих суб'єктів аграрної сфери //

Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: ВПЦ Тернопільського нац. економ. уні-ту «Економічна думка», 2014. Том 18. № 3. С. 10-15.

10. Данілочкіна О. В., В. О. Голод. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України / URL. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2012_18_1/Danilochkina-Golod.pdf (дата звернення: 28. 10. 2023)

11. Дацюк А.А. Поняття витрат допоміжних підприємств на сільськогосподарських підприємствах. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2009. Вип. 6(1). С. 141–144. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2009_6(1)__17 (дата звернення: 20.11.2023).

12. Добіжа Н. В. Удосконалення ефективності використання сільськогосподарської техніки. / Агросвіт: електрон. наук. фахове вид. № 8, 2013. С. 19-21. URL:http://www.agrosvit.info/pdf/8_2013/5.pdf (дата звернення: 14.10.2023

13. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства / Бухгалтерський облік і аудит: міжн. наук. - виробн. журн. 2006. №3. С. 3-10.

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена Наказом від 30.11.1999 р. № 291. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. (дата звернення: 29. 10. 2023)

15. Каменська Т. Облік допоміжних та обслуговуючих виробництв / Дебет-Кредит: електрон. наук. фахове вид. 2002. № 39: URL. http://dtkt.com.ua/show/1cid01830.html.

16. Кізюн Л. В., Лопатовська О. О. Проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення управління операційними витратами, як умова сталого розвитку підприємства: // збірн. наук. праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту: Економічні науки. Хмельницький, 2019. № 15. С.141 – 151.

17. Костякова А.А., Особливості обліку витрат на утримання машин і устаткування: електрон. наук. фахове вид. 2012. URL.: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/3820/1/11.pdf (дата звернення: 29.10.2023).

18. Крочак О.І., Мельниченко М.В., В.В. Аксьонов, В.В. Холявко. Проблеми обліку і контролю експлуатації машино - тракторного парку/ Колективна монографія «Гармонійний розвиток економіки України в умовах трансформаційних перетворень»/ Ред. д.е.н. проф.. О.О. Непочатенко. Умань. Видав. «Сочінський М.М.», 2021. С. 91 – 96.

19. Крочак О.І. Нормативно-правове забезпечення обліку використання машино-тракторного парку/ матер. XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання січасної економіки» 21 грудня 2020 р., Умань. Видав. «Сочінський М.М.», 2020. С. 33-36.

20. Кубік В. Д., Облікова політика підприємства та її роль в організації обліку: електрон. наук. фахове вид. 2019. URL: http://space.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3619/1/.pdf (дата звернення: 05.11.2023).

21. Кубік В. Д. Вплив облікової політики підприємства на формування собівартості виробництва / Economics, management, law: socio-economic aspects of development: Collection of scientific articles. – Italy: Copyright by Edizioni Magi, 2016. Vol 2. Pp. 27-32. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/ jspui/handle/123456789/7205 .(дата звернення 28.10.2023)

22. Лега О. В., Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Сіренко О. В., Яловега Л. В.. Облік витрат та калькулювання собівартості допоміжних виробництв у сільському господарстві// Інвестиції: практика та досвід: електрон. наук. фахове вид. № 10/2021. С. 40-47. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2021.pdf (дата звернення: 28.10.2023)

23. Лень В.С. Методи розподілу непрямих виробничих витрат та їх вплив на собівартість продукції. Вісник Чернігівського державного технічного університету. 2012. № 3 (60). С. 298 – 306

24. Мельниченко Я.Б. Проблеми обліку використання вантажного автотранспорту. Збірник студентських наукових праць Уманського НУС. / Редкол. О.О. Непочатенко (відп.ред.) та ін. Умань, 2023. С. 92-94.

25. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ від 18.05.2001. № 132. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://www.minagro.gov.ua/page/?6789 (дата звернення: 05. 10. 2021)

26. Методичні рекомендації про застосування форм документів первинного обліку на сільськогосподарських підприємствах: лист Міністерства аграрної політики України від 19.01.2004. № 37-27-12 / 455. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://ua-info.biz/legal/baseae/ua-amelar.htm. (дата звернення: 10. 11. 2023).

27. Михайловина С.О. Шайко О.Г., Оляднічук Н.В. Бухгалтерський облік витрат на машинно-тракторний парк сільськогосподарських підприємств та удосконалення його документального забезпечення. // Актуальні проблеми економіки: міжн. наук. - виробн. журн. 2015. № 8. С. 372-380.

28. Огійчук М.Ф., Булах Л.А. Управлінський облік машинно-тракторного парку в реформованих сільськогосподарських підприємствах – складова його ефективного використання // Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2005. URL. http://magazine.faaf.org.ua/upravlinskiy-oblik-mashinno-traktornogo-parku-v-reformovanih-siltraktornogo-parku-v-reformovanih-sil (дата звернення: 25. 10. 2023).

29. Олійник С.О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві / URL: http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1209/1315.(дата звернення 28.10.2023)

30. Оляднічук Н. В. Удосконалення первинного і зведеного обліку витрат обслуговуючих виробництв. / URL: https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/e2f175d0-001e-4cb2-af13-53ddbfacb636/content (дата звернення 10.11.2023)

31. Осадча Г.Г., Рощина О.М. Допоміжні виробництва та альтернативні методи розподілу їх витрат. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. Вип. 21. С. 157 – 160.

32. Основи бухгалтерського обліку: монографія / [Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.]; за заг.ред. Л.В. Нападовської. К.: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2008. 735 с.

33. Остапенко Я. О. Облік витрат на виробництво та собівартість продукції в ринкових умовах. Науковий вісник НУДПСУ (економіка, право) № 2 (49). 2010. С. 121–126. URL: http://www.nusta. edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/2010-2.pdf#page=123 (дата звернення: 08.10.23).

34. Панадій О.П. Удосконалення розподілу затрат на утримання машин і обладнання сільськогосподарських підприємств для цілей управлінського обліку // Глобальні та національні проблеми економіки: збірн. наук. праць. Випуск 10, 2016. С. 961 – 966.

35. Пастернак Я.П. Облікова політика підприємств у частині організації бухгалтерського обліку витрат / Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 17(3). С. 146-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(3)_39.(дата звернення 28.10.2023)

36. Пилипенко К.А. Оцінка методів обліку витрат і калькулювання собівартості в управлінні виробництвом сільськогосподарської продукції / К.А. Пилипенко // Полтавська державна аграрна академія. URL: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/95.pdf. (дата звернення 28.10.2023)

37. План рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-raxunkiv.html. (дата звернення: 10.10. 2023).

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ від 31.12.99р. № 318. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00. (дата звернення: 10. 10. 2023)

39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ від 29.11.1999 р. № 290. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://audit.lviv.ua/ua/33/normatyvni_dokumenty.html (дата звернення: 10.10. 2023)

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ від 27.04. 2000 р. № 97. База даних Законодавство України / ВР України. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (дата звернення: 10. 10. 2023)

41. Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування : наказ №291 від 30.11.99 р. База даних Законодавство України / ВР України. URL. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99. (дата звернення: 15. 10. 2023).

42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 / ВР України. URL. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 15. 11. 2023)

43. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

44. Свистун Л.А. Р.М. Левкова Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Економіка і регіон: міжн. наук. - виробн. журн. 2017. №4 (65). С. 57-62.

45. Скрипник С.В. Облік за центрами відповідальності як засіб посилення управлінської орієнтації обліку/ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Випуск 2(13) 2019. С 369-375. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/63.pdf.

46. Сопко В.В., Бойко О.В. Бухгалтерський фінансовий та внутрішньогосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК (на основі національних стандартів): за ред. проф., д. екон. наук В.В. Сопка та О.В. Бойка. Київ: Фенікс. 2001. 468 с.

47. Стаднік Л.І. Облік витрат і виконання робіт авто- і машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств. // Формування ринкової економіки: Економічний аналіз: зб. наук. праць, 2015. №33. С.669 – 675.

48. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник; 6 те вид. допов. і перероб. Київ: Алерта, 2013. 982 с.

49. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник. М. Ф. Огійчук, Л. О. Сколотій, М. І. Беленкова та ін. За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1042 с.

50. Чернелевський Л.М., Осадча Г.Г. Організація обліку: управлінський аспект (харчова промисловість) : навч. посіб. К. : НУХТ, 2011. 463 с.

51. Шепель І.В. Актуальні аспекти організації бухгалтерського обліку і аналізу використання машинно-тракторного парку аграрних підприємств // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія. Економіка. Вип. 1 (51). С. 468 – 474.